

Un filòleg per a un poble

per Narcís Garolera

Ens acaba de deixar un home extraordinari, un científic eminent, un català exemplar. La figura i l'obra de Coromines —poc conegudes dels seus connacionals, i no prou valorades pel món acadèmic— prenen una dimensió gegantina i una significació col·lectiva que sobrepassen, de molt, la tasca i els resultats d'un simple estudiós.

La personalitat científica —i patriòtica— de Coromines es perfilà, de ben jove, amb tres projectes desmesurats, cadascun dels quals podria emplenar una vida humana: l'elaboració d'una gramàtica històrica del català, la confecció d'un diccionari etimològic d'aquesta llengua i la rea-

lització d'un inventari exhaustiu dels noms de lloc i de persona de totes les terres de parla catalana.

Una empresa tan ambiciosa exigia una dedicació absoluta i una vida ordenada i regular. La docència universitària li garantia aquella dedicació i li possibilitava la formació de deixebles i col·laboradors. La guerra civil, però, li truncà les esperances, i l'obligà a un exili ple de dificultats. A França i en terres d'Amèrica empenyé recerques fonamentals, al marge dels seus objectius prioritaris, la més destacada de les quals fou la redacció del *Diccionario crítico eti-*

mológico de la lengua castellana, obra de primer ordre en la filologia hispànica i romànica, i en la qual el català prenia també una importància considerable i poc habitual.

La seva irreductible catalanitat li féu reprendre, així que en tingué l'oportunitat, els grans treballs projectats, i, novament a Catalunya, alliberat de les responsabilitats docents als països d'adopció, es lliurà en cos i ànima a la redacció i publicació, en nou volums, del *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana*. Enllestida aquesta obra fonamental —amb aportacions crítiques al precedent, i normatiu, *Diccionari general de la llengua catalana*, de Pompeu Fabra, que han estat sorprenentment desatesses pels responsables acadèmics de la revisió recent d'aquest repertori lexicogràfic—, Coromines emprengué, els darrers anys, la redacció i publicació, en nou volums més, del vast recull dels noms propis de la nostra llengua, l'*Onomasticon Cataloniae*, començat setanta anys enrer i complementat poc abans de morir.

Unes obres d'aquesta magnitud, només podia dur-les a terme una persona amb unes capacitats intel·lectuals i humanes extraordinàries, guiada sempre per la insubornable actitud de servei al seu país, destinatari principal dels seus esforços. Coromines exercità, en grau màxim, les anomenades «potències de l'ànima»: una memòria fidelíssima —«la tinc entrenada», deia—, que sabia retenir dades científiques d'ordre molt divers i persones i situacions que li havien permès de precisar el sentit de moltes paraules; una intel·ligència lúcida i penetrant, amb un poder d'associació poc corrent, que li permetia de re-

soldre les dificultats lingüístiques més revesses, i, finalment, una voluntat a prova de tota mena d'obstacles, que ha esdevingut proverbial entre els seus —escassos, per desgràcia— deixebles i col·laboradors.

És cert que el seu tarannà reservat i la seva total dedicació a l'acompliment d'aquells grans projectes científics han fet viure el filòleg en una mena d'exili interior, al qual només han tingut accés comptadíssims col·legues i amics, però no és pas menys cert que sabia mostrar-se, als qui teníem la fortuna de tractar-lo, afable, cordial i generós, atent als fets més immediats de la nostra vida col·lectiva.

Treballador infatigable, ha pogut veure coronats els objectius que s'havia proposat en la seva joventut. «Totes m'han post», em deia, satisfet de la consecució dels seus projectes juvenils, i silenciament els innombrables obstacles que havia hagut de superar. «Però us heu fet un tip de treballar», li retopava jo. «Això sí», em concedia. I és que en la tasca diària, abnegada i silenciosa, Coromines oferia al seu poble —i a la ciència universal— un tresor impagable: l'estudi complet de la seva llengua, en tots els temps i en totes les contrades; una eina imprescindible per relacionar, amb propietat, els noms i les coses, en la nostra peculiar visió del món. Una aportació, també, complementària de les contribucions lingüístiques dels grans escriptors del nostre temps, sobretot aquells que considerava més ajustats al geni de la llengua: Verdager, Maragall, Sagarra, Pla... Descansi en pau el mestre admirat, el savi generós, el ciutadà exemplar.

Unes obres d'aquesta magnitud, només podia dur-les a terme una persona amb unes capacitats intel·lectuals i humanes extraordinàries, guiada sempre per la insubornable actitud de servei al seu país, destinatari principal dels seus esforços.
